

บทที่ 4

สรุปผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ มีความมุ่งหมายในการศึกษาถึงสภาพการใช้ข้อมูลทางบัญชีในการบริหารงานของสหกรณ์การเกษตร ในพื้นที่ความรับผิดชอบของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภูมิภาคที่ 10 โดยการรวบรวมข้อมูลทางการบัญชี จากงบการเงินประจำปี และรายงานการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชี ของสหกรณ์ทั้ง 6 สหกรณ์ ในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูน พะเยา และแม่ฮ่องสอน เพื่อให้ทราบถึงการนำข้อมูลทางบัญชีไปใช้ประโยชน์ของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ ได้แก่ คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ พนักงานสหกรณ์ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ เจ้าหน้าที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และเจ้าหน้าที่เงินกู้ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร รวมทั้งความเพียงพอของข้อมูลและความต้องการข้อมูลเพิ่มเติมจากรายงานต่าง ๆ ของสหกรณ์ที่มีอยู่ ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษาครั้งนี้ จะทำให้ทราบถึงปัญหาในการใช้ข้อมูลทางบัญชีของสหกรณ์ เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้นำไปพิจารณากำหนดแนวทางปรับปรุงแก้ไข ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานของสหกรณ์บรรลุเป้าหมายดังกำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสหกรณ์ต่อไป

การศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์กลุ่มบุคคลต่าง ๆ และสังเกตการณ์ ณ ที่ทำการสหกรณ์ และที่ทำการของสหกรณ์อำเภอ และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร รวมทั้งที่ตั้งสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ทั้ง 6 จังหวัด ผลการศึกษารูปลักษณ์ได้ดังนี้

1. ลักษณะการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์
2. การจัดทำข้อมูลทางบัญชีของสหกรณ์
3. การใช้ข้อมูลทางบัญชีในการบริหารงานของสหกรณ์

ลักษณะการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

สหกรณ์การเกษตรใน 6 จังหวัด ดำเนินธุรกิจในลักษณะเดียวกัน โดยเชื่อมโยงกันระหว่างธุรกิจ ตั้งแต่ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลผลิต และธุรกิจให้บริการและเผยแพร่การเกษตร ในธุรกิจรวบรวมผลผลิต ซึ่งถือว่าเป็นธุรกิจที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสหกรณ์ประเภทการเกษตร คือ การรวบรวมผลผลิตทางการเกษตรจากสมาชิก

การดำเนินธุรกิจรวบรวมผลผลิตของสหกรณ์นั้น ดำเนินการโดยสหกรณ์เป็นตลาดกลาง ในการรวบรวมและจำหน่ายสินค้าทางการเกษตร ดังนั้น สหกรณ์จะได้รับเงินอุดหนุนและช่วยเหลือ จากทางราชการในการให้สหกรณ์กู้ยืมเงินกองทุนสงเคราะห์ช่วยเหลือเกษตรกร ใช้เป็นทุนในการ รวบรวมผลผลิตจากสมาชิกของสหกรณ์ เช่น เงินกู้โครงการเชื่อมโยงสินเชื่อเพื่อการผลิตและ การตลาดของสหกรณ์ เงินกู้โครงการพัฒนาธุรกิจตลาดกลางการเกษตรของสหกรณ์ ซึ่งเป็นเงินกู้ ปลอดดอกเบี้ย ทั้งนี้รัฐบาลต้องการพยุงราคาผลผลิตการเกษตรไม่ให้ตกต่ำ เพื่อช่วยเหลือสมาชิก ของสหกรณ์ให้ได้รับเงินจากการขายผลผลิตเพื่อการดำรงชีพ และให้ชีวิตมีคุณภาพที่ดีต่อไปได้

การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ ในธุรกิจหลัก 4 ธุรกิจ ที่มีลักษณะเชื่อมโยงระหว่างธุรกิจ เช่น การให้เงินกู้ยืมแก่สมาชิก เพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพการเกษตร ได้แก่ การลงทุน ซื้อเมล็ดพันธุ์พืช ลงทุนในการเตรียมที่ดินเพื่อการเพาะปลูก ลงทุนซื้อ ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช และวัสดุการเกษตรที่จำเป็นต่าง ๆ รวมทั้งสินค้าประเภทอุปโภคบริโภค เป็นต้น สหกรณ์จึงได้ จัดหาสินค้าข้างต้นมาจำหน่ายตามความต้องการของสมาชิก และยังได้ทำธุรกิจรวบรวมผลผลิต จากสมาชิก เมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยว รวมทั้งการให้บริการส่งเสริมวิชาการเกษตรแก่สมาชิกด้วย

สหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจด้านนี้และให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกจนประสบผลสำเร็จ ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรสันป่าตอง จำกัด ที่มีธุรกิจโรงสี สำหรับสหกรณ์การเกษตรห้างฉัตร จำกัด ยังประสบผลขาดทุนขึ้นต้นจากการดำเนินธุรกิจโรงสี และอีก 4 สหกรณ์ จะดำเนินธุรกิจรวบรวม ผลผลิตจากสมาชิกเมื่อราคาตลาดผลผลิตตกต่ำ โดยใช้เงินอุดหนุนจากรัฐบาลเข้ามาดำเนินการ

จากสภาพการดำเนินธุรกิจดังกล่าว เอื้ออำนวยให้ธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรมีความ แข็งแกร่ง สามารถต่อสู้กับคู่แข่งชั้นภาคเอกชนได้ เพราะมีแหล่งเงินทุนที่แน่นอน และต้นทุนการ กู้ยืมที่ต่ำ มีลูกค้าที่ตรงกับเป้าหมายคือสมาชิกที่มีความศรัทธาในอุดมการณ์สหกรณ์

ในด้านการบริหารงาน คณะกรรมการดำเนินการจะบริหารงานภายใต้การกำกับแนะนำ และช่วยเหลือจากสหกรณ์อำเภอ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่ช่วยเหลือ ทางด้านเงินทุนและการบริหารงานด้านสินเชื่อแก่สหกรณ์ และสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ ให้ความช่วยเหลือกำกับแนะนำด้านการเงินการบัญชี และสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภูมิภาค ที่ 10 (เชียงใหม่) ให้การศึกษาอบรมด้านการเงินการบัญชีแก่คณะกรรมการและพนักงานของ สหกรณ์ เพื่อให้การบริหารงานของสหกรณ์ประสบผลสำเร็จดังวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

การจัดทำรายงานผลการดำเนินงานของสหกรณ์

ผลจากการศึกษา พบว่า สหกรณ์ทั้ง 6 สหกรณ์ สามารถจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน รายงานผลการดำเนินงานประจำเดือนได้เอง โดยอาศัยข้อมูลเบื้องต้นในการจัดทำรายงาน และใช้งบทดลองเป็นข้อมูลหลักในการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน แต่สำหรับรายงานผลการดำเนินงานประจำปี หรืองบการเงินประจำปี สหกรณ์ต้องใช้เวลามากในการจัดทำ และมักจะจัดทำเสร็จล่าช้า และยังต้องผ่านการตรวจสอบของผู้สอบบัญชีจึงจะนำมาพิจารณาใช้ประโยชน์ได้ สำหรับงบการเงินที่สหกรณ์ยังไม่ได้จัดทำ คือ งบการเงินรายไตรมาส

สาเหตุที่สหกรณ์ไม่สามารถจัดทำงบการเงินรายไตรมาส เนื่องจาก การจัดทำงบการเงินดังกล่าวต้องใช้เวลามากในการปรับปรุงบัญชี โดยเฉพาะการคำนวณค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ การคำนวณค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ที่ต้องจัดทำรายการวิเคราะห์อายุการเป็นหนี้ของลูกหนี้ รวมทั้งการคำนวณดอกเบี้ยค้างรับจากเงินให้กู้ หรือดอกเบี้ยค้างจ่ายเงินรับฝาก และรายการค้างรับ ค้างจ่าย หรือรายการรับล่วงหน้า และจ่ายล่วงหน้าอื่น ๆ รวมทั้งการตรวจนับและตีราคาสินค้าคงเหลือ ซึ่งพนักงานสหกรณ์ไม่สามารถจัดทำได้ทันความต้องการ

จากการสอบถามถึงการใช้อินโฟรเมชันทางบัญชีที่คณะกรรมการ ผู้จัดการ และพนักงานบัญชี ได้รับในปัจจุบัน ซึ่งได้แก่ งบทดลองประจำเดือนและรายงานผลการดำเนินงานประจำเดือน ว่ามีความเพียงพอต่อการนำมาใช้ประโยชน์ในการบริหารงานหรือไม่ คณะกรรมการ ผู้จัดการ และพนักงานบัญชี มีความเห็นว่า รายงานทางบัญชีที่ได้รับประจำเดือนข้างต้นได้ให้ข้อมูลที่เพียงพอต่อความต้องการใช้แล้ว เนื่องจากสามารถติดตามผลการปฏิบัติงานของแผนกต่าง ๆ และนำข้อมูลในรายงานดังกล่าวเปรียบเทียบกับแผนงานที่วางไว้ได้ เว้นแต่ สหกรณ์อำเภอ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ที่มีความเห็นว่า งบการเงินรายไตรมาส ให้ข้อมูลทางบัญชีที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานของสหกรณ์มาก รวมทั้งจะช่วยให้สหกรณ์จัดทำงบการเงินประจำปีเสร็จเร็วขึ้น และสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ ภูมิภาคที่ 10 (เชียงใหม่) ยังได้จัดให้มีการศึกษาอบรมการจัดทำงบการเงิน แก่พนักงานบัญชีของ สหกรณ์อย่างต่อเนื่องทุกปี เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของพนักงานบัญชีและเน้นให้เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของงบการเงินให้มากที่สุด

การใช้ข้อมูลทางบัญชีในการบริหารงานของสหกรณ์

จากการศึกษา การใช้ข้อมูลทางบัญชีทางบัญชีในการบริหารงานของสหกรณ์ จากกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่มีวัตถุประสงค์การใช้แตกต่างกันออกไป ซึ่งข้อมูลทางบัญชีจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้อ้างอิงมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติเฉพาะตัวของผู้ใช้ข้อมูล รวมทั้งและความรู้ความสามารถและคุณภาพของข้อมูลทางบัญชีของสหกรณ์ ว่าสามารถจัดทำได้ทันเวลาหรือไม่

การจัดทำรายงานผลการดำเนินงานของสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้กำหนดรูปแบบของรายงานทางบัญชีให้ครอบคลุมกับกลุ่มผู้ใช้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้มากที่สุด และนอกจากนั้นสหกรณ์ยังสามารถจัดทำข้อมูลให้ได้มากกว่าที่กำหนดไว้ในรายงาน หากผู้ใช้ข้อมูลต้องการและสามารถให้ประโยชน์กลับคืนสู่สหกรณ์ได้ การใช้ข้อมูลทางบัญชีในการบริหารงานของสหกรณ์จำแนกตามกลุ่มบุคคลต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

1. ผู้บริหารงานสหกรณ์ ได้แก่ คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ มีหน้าที่รับผิดชอบในการกำหนดนโยบายและแผนงาน รวมทั้งการควบคุมและการติดตามผลการปฏิบัติงานของฝ่ายจัดการ ให้ดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ คณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ ย่อมต้องการข้อมูลทางบัญชีที่ค่อนข้างละเอียดที่สุด ดังนั้นข้อมูลจากการรายงานผลการดำเนินงานประจำเดือน และงบทดลอง จึงถูกนำมาพิจารณาในที่ประชุมคณะกรรมการประจำเดือนทุกเดือน จากการเข้าร่วมสังเกตการณ์การประชุมประจำเดือนของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ได้มีการพิจารณาข้อมูลต่าง ๆ อย่างละเอียดและจริงจัง รวมทั้งการร่วมแรงร่วมใจในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

จากการที่พนักงานบัญชีไม่สามารถจัดทำรายงานผลการเงินดำเนินงานรายไตรมาส ทำให้คณะกรรมการดำเนินงานไม่สามารถติดตามผลการปฏิบัติงานบางรายการได้ เช่น การรายงานเกี่ยวกับสินค้าคงเหลือ ซึ่งในระหว่างเดือนจะได้รับรายงานเกี่ยวกับการจัดซื้อและขายสินค้าเท่านั้น แต่ไม่สามารถบอกถึงจำนวนสินค้าคงเหลือ สินค้าเสื่อมชำรุดหรือสินค้าล้าสมัย คณะกรรมการมักจะถูกปิดบังข้อมูลในส่วนนี้ ณ วันปิดบัญชีประจำปี มักจะพบข้อบกพร่องเกี่ยวกับสินค้าขาดหาย ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการควบคุมภายในด้านสินค้ายังบกพร่อง คณะกรรมการของสหกรณ์ต้องหาแนวทางแก้ไขและป้องกันไม่ให้มีสินค้าขาดหายเพิ่มขึ้นหรือเกิดขึ้นได้อีก

สำหรับรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี หรือข้อมูลทางบัญชีจากงบการเงินประจำปี คณะกรรมการดำเนินการ จะนำข้อมูลมาใช้ในการจัดทำงบประมาณ การวางแผนการปฏิบัติงาน และการจัดทำรายงานกิจการประจำปี เพื่อนำเสนอที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปี ให้สมาชิกสหกรณ์

ได้รับทราบและพิจารณาผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการในปีที่ผ่านมาและพิจารณาผลตอบแทนที่จะได้รับจากการลงทุนถือหุ้นในสหกรณ์และการใช้บริการของสมาชิกที่มีต่อสหกรณ์

ข้อมูลจากรายงานการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชี คณะกรรมการดำเนินการไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ เพราะไม่เข้าใจผลจากการวิเคราะห์งบการเงิน เนื่องจากคณะกรรมการส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา การแปลความหมาย หรือ การนำข้อมูลมาวิเคราะห์ยากเกินไปแต่ก็ยอมรับในการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีและจะนำความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้สอบบัญชีที่ให้ไว้ในรายงาน ไปแก้ไขและปรับปรุงและพัฒนาางานของสหกรณ์ต่อไป

2. ฝ่ายจัดการ ได้แก่พนักงานของสหกรณ์ ซึ่งในกลุ่มนี้ ผู้จัดการสหกรณ์จะเป็นผู้ที่ต้องการใช้ข้อมูลทางบัญชีของสหกรณ์มากที่สุด เพื่อประโยชน์ในการประเมินผลการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามแผนและนโยบายที่คณะกรรมการกำหนดไว้หรือไม่ ผู้จัดการจะใช้รายงานผลการปฏิบัติงานเป็นเครื่องมือในการติดตามและควบคุมการปฏิบัติงานของพนักงานในแผนกต่าง ๆ ผู้จัดการจึงใช้ข้อมูลจากงบทดลองเป็นส่วนใหญ่

เนื่องจากงบทดลองสามารถจัดทำได้ทันตามความต้องการ เพราะสามารถจัดทำด้วยคอมพิวเตอร์ จากผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลทางบัญชีจากรายการบัญชีในงบทดลอง ซึ่งแสดงความเคลื่อนไหวของรายการบัญชีต่าง ๆ แต่ในสภาพความเป็นจริง งบทดลองไม่ได้ให้ข้อมูลที่แท้จริงได้ทั้งหมด เช่น บัญชีลูกหนี้ ที่ข้อมูลในงบทดลองไม่ได้บอกถึงสถานะของลูกหนี้ว่าเป็นลูกหนี้ที่ดี หรือเป็นลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ดังนั้น ผู้จัดการจึงต้องใช้รายงานผลการปฏิบัติงานประจำเดือนประกอบในการนำข้อมูลทางบัญชีมาใช้ประโยชน์

งบทดลองเป็นเพียงเครื่องมือในการควบคุมการจัดทำบัญชีให้เป็นปัจจุบันและคุมยอดรายการต่าง ๆ ทั้งที่เคลื่อนไหวและไม่เคลื่อนไหวให้ฝ่ายจัดการได้ติดตามและตรวจสอบหาข้อเท็จจริงของรายการต่าง ๆ เพื่อหาแนวทางในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

ข้อมูลทางบัญชีจากงบการเงินต่าง ๆ ซึ่งฝ่ายจัดการต้องเป็นผู้จัดทำและนำเสนอต่อฝ่ายบริหารและกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้สอบบัญชีที่ต้องตรวจสอบและแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์ จากการศึกษาพบว่า ฝ่ายจัดการของสหกรณ์ทั้ง 6 สหกรณ์มีความต้องการใช้งบการเงินรายไตรมาส แต่เนื่องจากข้อจำกัดในการจัดทำงบการเงินรายไตรมาสที่ต้องใช้เวลาในการจัดทำ และยังไม่มียุคคอมพิวเตอร์ช่วยในการจัดทำ เพราะรายการปรับปรุงต่าง ๆ ฝ่ายจัดการต้องเป็นผู้จัดทำขึ้น ดังนั้น ฝ่ายจัดการของสหกรณ์ได้ตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่าจะพยายามจัดทำให้ได้ในอนาคต ซึ่งหมายถึงความพร้อมในเรื่องบุคลากรและอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ที่จะช่วยประหยัดเวลาในการจัดทำงบการเงินดังกล่าว

3. **เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์** จากการศึกษาโดยการสอบถามและสังเกตการณ์ การนำข้อมูลทางบัญชีไปใช้ประโยชน์ของสหกรณ์อำเภอทั้ง 6 แห่ง พบว่าสหกรณ์อำเภอนำข้อมูลทางบัญชีของสหกรณ์ไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการทำธุรกิจของสหกรณ์ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณผลผลิตการเกษตรของสมาชิกที่สหกรณ์รวบรวมจะเป็นประโยชน์ในการจัดสรรเงินให้สหกรณ์กู้ยืมสหกรณ์มีเงินทุนไม่เพียงพอ ข้อมูลทั้งทางการเงินและปริมาณธุรกิจด้านต่าง ๆ เป็นประโยชน์ต่องานส่งเสริมการทำธุรกิจของสหกรณ์ทั้งสิ้น และเห็นว่าข้อมูลที่ได้รับในปัจจุบันเพียงพอต่อการใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานประจำเดือนแล้ว แต่ยังมีความต้องการใช้ข้อมูลจากงบการเงินรายไตรมาส ที่ให้ข้อมูลที่แสดงถึงฐานะการเงินและผลการดำเนินงานทุก ๆ 3 เดือน ในฐานะผู้กำกับแนะนำและส่งเสริมการทำธุรกิจของสหกรณ์ ข้อมูลทางบัญชีจึงเป็นประโยชน์ต่องานในหน้าที่โดยตรง ทั้งด้านการส่งเสริมการดำเนินธุรกิจ และในฐานะตัวแทนของเจ้าหน้าที่เงินกองทุนสงเคราะห์เกษตรกรอีกด้วย

ข้อมูลจากรายงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชี เป็นประโยชน์ในการใช้เป็นแนวทางในการให้ความช่วยเหลือทางการให้คำแนะนำและแก้ไขปัญหากรณีสหกรณ์มีข้อบกพร่องเกิดขึ้นหรือข้อมูลจากการวิเคราะห์งบการเงินที่แสดงถึงความสามารถและประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสหกรณ์ จะทำให้ทราบแนวทางในการกำกับแนะนำ เพื่อพัฒนาให้สหกรณ์ ดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์มากขึ้น

4. **เจ้าหน้าที่เงินกู้** ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรซึ่งเป็นสถาบันการเงินเพื่อเกษตรกร เจ้าหน้าที่ของธนาคารใช้ประโยชน์จากข้อมูลทางบัญชีของสหกรณ์ในการพิจารณาให้สินเชื่อแก่สหกรณ์ นอกจากนั้นยังได้ให้คำแนะนำด้านการบริหารสินเชื่อให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดยการติดตามการใช้เงินกู้ของสหกรณ์และสมาชิกว่าได้นำเงินกู้ที่ได้รับไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมหรือไม่ ทั้งนี้ถ้าหากสมาชิกใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ จะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ เช่น สมาชิกไม่สามารถส่งชำระคืนเงินกู้ให้แก่สหกรณ์ได้ จะส่งผลกระทบต่อภาระหนี้ของสหกรณ์แก่ธนาคารด้วยเช่นกัน

ความต้องการใช้ข้อมูลทางบัญชีของเจ้าหน้าที่ ได้แก่ งบการเงินรายไตรมาสที่มีผลการวิเคราะห์งบการเงินของผู้สอบบัญชี เช่นเดียวกับรายงานการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีที่รายงานผลการตรวจสอบและผลการวิเคราะห์งบการเงินประจำปีไว้ในรายงานด้วย ผลการวิเคราะห์งบการเงินที่แสดงถึงความสามารถและประสิทธิภาพในการบริหารงานของสหกรณ์จะใช้ประโยชน์ในการพิจารณาขีดความสามารถในการก่อหนี้ของสหกรณ์ และธนาคาร

ใช้ข้อมูลดังกล่าวในการให้คำแนะนำและช่วยเหลือกรณีที่สหกรณ์ประสบปัญหาขาดเงินทุนหมุนเวียน และพร้อมที่จะผ่อนปรนหรือเพิ่มวงเงินกู้แก่สหกรณ์ได้

5. **ผู้สอบบัญชีสหกรณ์** นอกจากหน้าที่การตรวจสอบบัญชีเพื่อแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์แล้ว ผู้สอบบัญชียังมีหน้าที่ในการกำกับแนะนำด้านการเงินการบัญชีของสหกรณ์ด้วย ข้อมูลทางบัญชีของสหกรณ์จึงเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้สอบบัญชีจากผลการศึกษา ผู้สอบบัญชีต้องการใช้ข้อมูลทางบัญชีในการแสดงความเห็นต่องบการเงินและการเสนอรายงานต่อนายทะเบียนสหกรณ์ ข้อมูลทางบัญชีจะช่วยให้การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของสหกรณ์ ว่ามีประสิทธิภาพเพียงใด

ความต้องการใช้ข้อมูลทางบัญชีของสหกรณ์จากผู้สอบบัญชีทั้ง 6 สหกรณ์ มีความเห็นว่าสหกรณ์ควรจัดทำงบการเงินรายไตรมาส เพื่อวิเคราะห์และประเมินผลการปฏิบัติงานเปรียบเทียบกับแผนการปฏิบัติงานที่กำหนดไว้เป็นรายไตรมาส เพื่อการปรับปรุงแก้ไขเมื่อผลการปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนด

ปัญหาการใช้ข้อมูลทางบัญชีของสหกรณ์ในการบริหารงาน

1. **ด้านการจัดทำข้อมูลทางบัญชี** จากผลการศึกษา พบว่าปัญหาส่วนใหญ่ ได้แก่ การจัดทำรายงานผลการดำเนินงานของสหกรณ์ โดยเฉพาะผลการดำเนินงานจากงบกำไรขาดทุน เพื่อวัดประสิทธิภาพในการบริหารงานของสหกรณ์ซึ่งสหกรณ์ยังไม่ได้จัดทำงบการเงินรายไตรมาส ทำให้ข้อมูลเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานของสหกรณ์

สาเหตุที่สหกรณ์ไม่ได้จัดทำงบการเงินรายไตรมาสทั้งนี้เพราะว่า สหกรณ์ยังไม่มีความพร้อมในด้านบุคลากร ประกอบกับข้อมูลทางบัญชีที่เป็นรายละเอียดมีจำนวนมากเกินไปในการจัดเก็บรวบรวมเพื่อสอบย้อนกลับบัญชี เช่น รายละเอียดลูกหนี้คงเหลือ ซึ่งสหกรณ์มีลูกหนี้หลายประเภท เช่น ลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้น และระยะปานกลาง ลูกหนี้การค้า และลูกหนี้อื่น ๆ ซึ่งการแยกแยะยอดลูกหนี้นอกจากจะจัดทำรายละเอียดจำนวนลูกหนี้คงเหลือแล้วยังต้องวิเคราะห์บัญชีลูกหนี้ ถึงจำนวนหนี้ที่ถึงกำหนดชำระ และลูกหนี้ที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ รวมทั้งจำนวนของดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมที่สัมพันธ์กับบัญชีลูกหนี้เงินกู้ การจัดเก็บรายละเอียดของบัญชีเป็นงานที่ต้องใช้เวลา อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่สหกรณ์ใช้อยู่ ยังไม่สมบูรณ์ในด้านโปรแกรมการจัดทำรายละเอียด และพนักงานบัญชียังไม่มีความพร้อมในการใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ด้วย

2. ด้านการนำข้อมูลทางบัญชีของสหกรณ์ไปใช้ประโยชน์ เนื่องจากสหกรณ์ยังไม่มี ความพร้อมในการจัดทำงบการเงินรายไตรมาส จึงทำให้ข้อมูลจากงบการเงินถูกนำไปใช้ประโยชน์ ได้น้อย การใช้ข้อมูลจากรายงานผลการปฏิบัติงานประจำเดือนและบททดลอง บางครั้งไม่ทำ ให้ทราบถึงข้อเท็จจริงของรายการ เช่น ลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ จำนวนของสินค้าขาดหาย ในแต่ละเดือน เป็นต้น

คณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ นำข้อมูลทางบัญชีในรายงานการสอบบัญชีของ ผู้สอบบัญชีไปใช้ประโยชน์น้อยมาก เนื่องจากเป็นข้อมูลที่สรุปในหนึ่งปี คณะกรรมการจะใช้ข้อมูล เกี่ยวกับข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่ผู้สอบได้ให้ข้อสังเกตไว้ เช่น ลูกหนี้ที่ค้างนาน และการเพิกถอนหนี้สงสัย จะสูญ หรือสินค้าขาดหายที่สหกรณ์ต้องหาผู้รับผิดชอบ เพื่อพิจารณาแก้ไขปรับปรุง เท่านั้น

ข้อมูลที่แสดงไว้ในสรุปผลการดำเนินงานของสหกรณ์ คณะกรรมการของสหกรณ์ นำไปใช้ในการประกอบการวางแผนปฏิบัติงาน และจัดทำงบประมาณรายจ่ายในปีต่อไป ได้แก่ ข้อมูลจากรายละเอียดประกอบงบกำไรขาดทุน ผู้จัดการของสหกรณ์เป็นผู้ที่ใช้ประโยชน์มากที่สุด ส่วนคณะกรรมการของสหกรณ์ เห็นว่าไม่มีความรู้ทางด้านบัญชีจึงนำข้อมูลจากงบการเงินไปใช้ ประโยชน์ได้ไม่มากนัก แต่จะรับทราบจากการรายงานของผู้จัดการ คณะกรรมการจะเป็นผู้กำหนด นโยบายและและแนวทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้แก่ ฝ่ายจัดการนำไปดำเนินการ

ทางด้านธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในฐานะเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ ต้องการผลการวิเคราะห์งบการเงินเพื่อประเมินประสิทธิภาพในการบริหารงานและความสามารถในการ ก่อหนี้ของสหกรณ์ การที่สหกรณ์จัดหาแหล่งเงินกู้แห่งใหม่ ธนาคารต้องให้ความเห็นว่า สหกรณ์จะใช้เงินกู้จากแหล่งเงินกู้อื่น ได้อีกหรือไม่

เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ใช้ข้อมูลทางบัญชีในการประเมินประสิทธิภาพการบริหารงาน ของสหกรณ์ เพื่อพิจารณาส่งเสริมการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ โดยเฉพาะความสามารถในการ จัดการด้านการรวบรวมผลผลิตจากสมาชิก และจัดหาตลาดการเกษตรที่จะให้สมาชิกได้จำหน่าย ผลผลิตของตนเองได้

ข้อเสนอแนะการใช้ข้อมูลทางบัญชีของสหกรณ์ในการบริหารงาน

ปัญหาในการใช้ข้อมูลทางบัญชีของสหกรณ์ในการบริหารงาน ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากความไม่เข้าใจของคณะกรรมการดำเนินการ และการจัดทำงบการเงินเสร็จล่าช้าทำให้ไม่ทันความต้องการใช้ของผู้ที่เกี่ยวข้องที่ต้องนำข้อมูลทางบัญชีของสหกรณ์ไปใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของแต่ละกลุ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จึงควรดำเนินการ ดังนี้

1. ให้การศึกษาอบรมแก่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ให้มีความรู้ความเข้าใจในการนำข้อมูลทางบัญชีของสหกรณ์มาใช้เป็นประโยชน์ในการบริหารงาน โดยรู้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทางบัญชีจากงบการเงินและเห็นความสำคัญของข้อมูลทางบัญชี ทราบจุดอ่อนและจุดแข็ง และหาวิธีการแก้ไขได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้คณะกรรมการควรมีความรู้เรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสหกรณ์ เช่น พระราชบัญญัติสหกรณ์ ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การควบคุมภายในที่ดี การวางแผน การควบคุมและการติดตามและประเมินผล การบริหารงานโดยวิธิงบประมาณ รูปแบบและความจำเป็นที่ต้องจัดทำงบการเงิน ความสำคัญและประโยชน์ที่พึงได้จากรายงานผลการดำเนินงานของสหกรณ์ การติดตามให้พนักงานบัญชีจัดทำงบการเงินให้เสร็จภายในเวลาที่กำหนด เพื่อให้ผู้ใช้ข้อมูลทางบัญชีของสหกรณ์สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันความต้องการ

2. พนักงานบัญชีของสหกรณ์ควรจัดทำงบการเงินให้แล้วเสร็จตามเวลาที่กำหนดและควรได้รับการศึกษาอบรมในเรื่องการจัดทำงบการเงิน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและฝึกปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ เพื่อให้งบการเงินให้ข้อมูลที่มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อผู้นำไปใช้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์

3. ฝ่ายบริหารและฝ่ายจัดการสหกรณ์ ควรนำข้อมูลทางบัญชีมาใช้ในการบริหารงานบ่อยครั้งขึ้น โดยการจัดทำงบการเงินรายไตรมาส และราย 6 เดือน เพื่อนำข้อมูลทางบัญชีเปรียบเทียบกับแผนการปฏิบัติงาน เพื่อหาข้อแตกต่างที่ต้องนำมาแก้ไขปรับปรุง ให้การดำเนินงานของสหกรณ์บรรลุวัตถุประสงค์และเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

4. สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภูมิภาคที่ 10 (เชียงใหม่) จัดให้มีโครงการให้การศึกษาอบรมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะ หลักสูตรการใช้ข้อมูลทางบัญชีในการบริหารงานแก่คณะกรรมการดำเนินการ ผู้จัดการ และพนักงานบัญชีของสหกรณ์ ควรให้มีการติดตามประเมินผลหลังจากเสร็จสิ้นการอบรม โดยเข้าไปสังเกตการณ์การปฏิบัติงานของคณะกรรมการและฝ่ายจัดการ ณ ที่ทำการของสหกรณ์ เพื่อจะได้ทราบปัญหาและความต้องการของคณะกรรมการและฝ่ายจัดการและจะได้นำมาประกอบการพิจารณาจัดฝึกอบรมให้เหมาะสมและตรงกับความต้องการต่อไป

นอกจากข้อเสนอแนะดังกล่าวแล้ว เพื่อให้การเสนอรายงานทางบัญชีที่ให้ข้อมูลเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้จัดทำคู่มืองบการเงินรูปแบบใหม่ โดยกำหนดให้สหกรณ์ถือปฏิบัติ ตั้งแต่ปีทางบัญชีสิ้นสุด วันที่ 31 มีนาคม 2543 เป็นต้นไป ซึ่งงบการเงินรูปแบบใหม่จะให้ข้อมูลที่เป็ประโยชน์มากขึ้นเพราะได้แยกแสดงลูกหนี้ระยะยาวออกจากลูกหนี้ระยะสั้น ทำให้สินทรัพย์หมุนเวียนสะท้อนถึงสภาพคล่องที่แท้จริง มากขึ้น

ดังนั้น สหกรณ์ต้องจัดเตรียมข้อมูลเกี่ยวกับลูกหนี้ ตั้งแต่ได้รับหนังสือแจ้งจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และศึกษาคู่มือการจัดทำงบการเงินให้เข้าใจ เพื่อให้การจัดทำงบการเงินของสหกรณ์เสร็จทันตามเวลาที่กำหนด และทันต่อความต้องการใช้ข้อมูลของผู้ที่เกี่ยวข้อง สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ ควรให้ความช่วยเหลือแนะนำการจัดทำรายละเอียดลูกหนี้ให้ถูกต้อง เพื่อให้งบการเงินแสดงข้อมูลที่ผู้ใช้ข้อมูลสามารถนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานของสหกรณ์ให้มากที่สุด

สรุป ผลการศึกษาการใช้ข้อมูลทางบัญชีในการบริหารงานของสหกรณ์การเกษตรในพื้นที่ความรับผิดชอบของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภูมิภาคที่ 10 (เชียงใหม่) จำนวน 6 สหกรณ์ ใน 6 จังหวัด สามารถสรุปผลและข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

เรื่อง	สรุปผลการใช้ข้อมูลทางบัญชี	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
1. การใช้ข้อมูลทางบัญชีในการบริหารงานของ สหกรณ์ 1.1 งบการเงินประจำปี - คณะกรรมการ - ฝ่ายจัดการ	- ใช้ในการควบคุมการปฏิบัติงานของฝ่ายจัดการและทราบฐานะการเงินของสหกรณ์ - ใช้เปรียบเทียบแผนการปฏิบัติงานและควบคุมการปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้	- ขาดความรู้ในด้านการบริหารงาน - ไม่เข้าใจผลการวิเคราะห์งบการเงินของผู้สอบบัญชี - จัดทำงบการเงินประจำปีเสร็จล่าช้า	- ควรสรรหาบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานมาเป็นกรรมการ - เข้ารับการศึกษอบรมอย่างต่อเนื่อง - กำหนดเวลาในการจัดทำงบการเงินให้เสร็จภายในเวลาที่กำหนด - เข้ารับการอบรมการจัดทำงบการเงินอย่างต่อเนื่อง

เรื่อง	สรุปผลการใช้ข้อมูลทางบัญชี	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
<ul style="list-style-type: none"> - เจ้าหน้าที่ (ชกส.) - สหกรณ์อำเภอ - ผู้สอบบัญชี 	<ul style="list-style-type: none"> - วิเคราะห์ความสามารถการดำเนินงานเพื่อพิจารณาอนุมัติวงเงินกู้แก่สหกรณ์ - ใช้วางแผนส่งเสริมการค้าเงินธุรกิจของสหกรณ์ - เป็นข้อมูลในการตรวจสอบบัญชีและการแสดงแสดงการเงินเห็นต้องการเงิน - ยังไม่มีการนำข้อมูลมาใช้ 	<ul style="list-style-type: none"> - งบการเงินเสร็จล่าช้า ไม่ทันกับการใช้วางแผนเงินกู้ประจำปี - ได้รับงบการเงินล่าช้า - ได้รับงบการเงินล่าช้า - สหกรณ์ยังไม่ได้จัดทำงบการเงินรายไตรมาส 	<ul style="list-style-type: none"> - ชกส.ควรกำหนดให้เงินกู้แก่สหกรณ์ที่จัดทำงบการเงินเสร็จทันเวลาที่กำหนด - พนักงานบัญชีควรจัดเตรียมข้อมูลไว้ให้พร้อม - ผู้สอบบัญชีควรให้ความช่วยเหลือแนะนำการจัดทำงบการเงินอย่างสม่ำเสมอ - สหกรณ์ควรกำหนดให้พนักงานบัญชีจัดทำงบการเงินรายไตรมาสให้เสร็จตามเวลาที่กำหนด
<p>1.2 งบการเงินรายไตรมาส</p>	<ul style="list-style-type: none"> - คิดตามและควบคุมการปฏิบัติงานของฝ่ายจัดการ 		
<p>1.3 งบทดลองและรายงานผลการปฏิบัติงานประจำเดือน</p> <ul style="list-style-type: none"> - กรรมการ - ฝ่ายจัดการ - เจ้าหน้าที่ (ชกส.) - สหกรณ์อำเภอ - ผู้สอบบัญชี 	<ul style="list-style-type: none"> - ควบคุมและตรวจสอบการปฏิบัติงานของแผนกต่าง ๆ - ประเมินประสิทธิภาพการบริหารงาน และชี้ความสามารถในการชำระหนี้ - กำกับแนะนำและทำแผนส่งเสริมการค้าเงินธุรกิจของสหกรณ์ - ตรวจสอบความถูกต้องของการบันทึกบัญชี 		
<p>2. ความเพียงพอของข้อมูลทางบัญชีที่ได้รับ</p> <p>2.1 งบการเงินประจำปี</p> <ul style="list-style-type: none"> - กรรมการ - ฝ่ายจัดการ - เจ้าหน้าที่ (ชกส.) - สหกรณ์อำเภอ - ผู้สอบบัญชี 	<ul style="list-style-type: none"> - ข้อมูลเพียงพอแล้ว - ข้อมูลเพียงพอแล้ว - ข้อมูลเพียงพอแล้ว - ข้อมูลเพียงพอแล้ว - ข้อมูลเพียงพอแล้ว 		

เรื่อง	สรุปผลการใช้ข้อมูลทางบัญชี	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
<p>2.2 งบการเงินรายไตรมาส</p> <p>2.3 งบทดลองและรายงานผลการปฏิบัติงานประจำเดือน</p> <ul style="list-style-type: none"> - กรรมการ - ฝ่ายจัดการ - เจ้าหน้าที่ (รทส) - สหกรณ์อำเภอ - ผู้สอบบัญชี 	<p>ยังไม่ได้รับ</p> <p>ข้อมูลเพียงพอแล้ว</p> <p>ข้อมูลเพียงพอแล้ว</p> <p>ข้อมูลงบทดลองยังไม่เพียงพอ</p> <p>ข้อมูลงบทดลองยังไม่เพียงพอ</p> <p>ข้อมูลงบทดลองยังไม่เพียงพอ</p>	<p>สหกรณ์ยังไม่จัดทำ</p> <p>ไม่ได้ทำการสรุปผลกำไรขาดทุนจากตัวเลขในงบทดลอง</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สหกรณ์ควรกำหนดให้พนักงานบัญชีจัดทำงบการเงินรายไตรมาสให้เสร็จตามเวลาที่กำหนด - สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ควรให้ความช่วยเหลือกำกับแนะนำให้บ่อยครั้งขึ้น - สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภูมิภาคที่ 10 จัดอบรมการจัดทำงบการเงินแก่พนักงานบัญชีอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอจนกว่าจะจัดทำได้ - ฝ่ายจัดการควรสรุปผลการดำเนินงานและฐานะการเงินโดยประมาณจากตัวเลขในงบทดลองเพื่อให้ทราบผลการดำเนินงานเบื้องต้นที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ข้อมูลมากยิ่งขึ้น
<p>3. ข้อเสนอแนะจากการค้นคว้าอิสระในครั้งนี้</p> <p>3.1 ด้านบุคลากร</p> <p>3.2 ด้านอุปกรณ์</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ยังใช้ข้อมูลทางบัญชีเพื่อการบริหารงานน้อยมาก - ยังใช้อุปกรณ์ทำงานไม่เต็มที่ 	<ul style="list-style-type: none"> - คณะกรรมการมีความรู้และประสบการณ์ในด้านการบริหารงานน้อย - คณะกรรมการไม่มีเวลาให้กับงานสหกรณ์ - พนักงานบัญชีไม่เพียงพอกับปริมาณงานที่ปฏิบัติ - ไม่มีโปรแกรมระบบบัญชีสหกรณ์การเกษตร 	<ul style="list-style-type: none"> - เลือกผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านบริหารเข้าเป็นกรรมการ - กรรมการควรทุ่มเทเวลาให้กับงานสหกรณ์มากขึ้น - จัดจ้างพนักงานบัญชีให้เพียงพอกับปริมาณงานและมีคุณสมบัติเหมาะสม - กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ควรมีการพัฒนาโปรแกรมระบบบัญชีให้สหกรณ์นำมาใช้